

PRAKTIKALOOD III

LEONARDOGA EUROOPASSE
JA TAGASI

Tallinn 2008
Sihtasutus Archimedes

Käesolevas trükises jutustatud praktikalood said võimalikuks tänu alljärgnevate Leonardo projektijuhtide tublile tööle:

Astrid Maidla, Räpina Aianduskool

Sven Idarand, Eesti Kunstiakadeemia

Riin Kobin, Tallinna Tehnikaülikool

Anti Kalamees, Eesti Hotelli- ja Turismimajanduse Erakool

Pille Padonik, Rakvere Kutsekeskkool

Marika Karell, Tallinna Tervishoiu Kõrgkool (end Kohtla-Järve meditsiinikool)

Ly Kukk, Pärnumaa Kutsehariduskeskus

Hariduskoostöö keskuse kutsehariduse büroo

Sihtasutus Archimedes

Koidula 13a Tallinn 10125

<http://www.hkk.ee/leonardo>

ISBN: 978-9985-9811-3-9

Trükis ilmub Euroopa Komisjoni toetusel.

EESSÕNA

**Mis ühendab neid inimesi, kelle kogetu on trükitud nende kaante vahele?
Uudishimu, julgus, teada- ja tehatahtmine, töökus, õpihimu.
Positiivsed omadussõnad on ühisnimetajad.**

Järgnevatel lehtedel on lood. Iga lugu on vastus lugeja tosinale küsimusele. Mis on välispraktika? Kas välispraktika on „pärispraktika”? Kuidas selleks valmistuda? Mida tähendab tugev eeltöö ja hea juhendamine? Teisalt võib siitsamast lugeda ka seda, mida söövad hispaanlased hommikusöögiks, kuidas inglased vaba aega veedavad, miks mustlastele ei tohi järele anda ja kui kiiresti on võimalik omandada võõrkeelt. Ning lõpuks – mida teha siis, kui on nii raske, et enam raskemaks minna ei saa.

Kirjeldataud lood ei ole üksnes tööpraktikast, vaid elust enesest. Elu- ja töökogemus pole teineteisest lahutatavad mõisted, siinkirjutatu on selle heaks näiteks. Kõige suurem kasu on iseendaks kasvamine praktika käigus. See on küsimaõppimine ja vastuste tagaajamine. Uue omandamine katsetamise ja kogemise teel, õlalepatsutuse ja toetava sõna saatel. Vastutuse võtmine ja kandmine. Lihtne ta ei ole. Eks pannakse proovile visadus ja sihiselgus, kohanemisvõime ja (elu)koolis õpitu. Kas siin- või sealpool piiri – põhitõed on samad. Leonardo praktika on võimalus. Võimalus juhtida oma arenguteed mitte-nii-tuttavas keskkonnas, õppides seeläbi tundma iseennast ja seadma uusi sihte.

Veenduge lugedes ise.

Mari Tikerpuu

Kutsehariduse talitus
Haridus-ja Teadusministeerium

SAKSAMAA

Autor: ANTON RASSÖLKIN

Praktikale saatis: Tallinna Tehnikaülikool

Praktikaettevõte: ABB Cottbus
Automation GmbH

Eriala: elektriamehikud ja jõuelektroonika

Praktika kestus: 3 kuud

Olin praktikal Saksamaal, ettevõttes nimega *ABB Cottbus Automation GmbH*, mis tegeleb ekskavaatorite moderniseerimise ja arendamisega. Firms töötab umbes 280 inimest, nendest 30 osakonnas, kus mina töötasin. Praktika algas 11. juunil 2007 ja lõppes 8. septembril 2007.

Minu ülesanne oli osaleda projektis „Koppekskavaatori EKG5 moderniseerimine” (*Modernisation of one-bucket excavator EKG5*). Praktika eesmärgiks oli ette valmistada mõned mõõtmised, teha neid otse objektil ja vormistada aruanne. Objekt (koppekskavaator) asus Karsofi karjääris tsemenditehase juures.

Suhtlemiskeel juhendajatega oli inglise keel, nii et ülesannetest arusaamisega probleeme ei olnud. Projekti sisu oli hästi lahti seletatud ja kõik tingimused selle tegemiseks olid antud. Kaastöötajad olid vastutulelikud ja valmis abistama. Kui tekkisid mõned küsimused, siis oli väga lihtne saada vastuseid.

Praktika oli minu jaoks väga huvitav ja kasulik ning kogemus, mille sain, väga vajalik. Näiteks nägin ma, kuidas toimuvad mõõtmised mitte ainult laboris, vaid ka objektil. Arendasin praktikal oma kutseoskusi ja kontrollisin teadmisi. Mulle tundub, et see ongi praktika puhul kõige tähtsam.

See oli minu esimene sõit välismaale, seetõttu oli kõik huvitav: uued elamistingimused, uued inimesed. Oli väga tore külastada teistsuguse elustiili- ja suhtlemiskeelega riiki.

Alguses oli natuke raske harjuda sakslaste elukorraldusega — näiteks sellise asjaga, et toidukauplused ei tööta pühapäeviti või et autod sõidavad isegi öhtul ilma esitulesid sisse lülitamata.

Nüüd paar sõna elust-olust.

Elasin sellel suvel Saksamaal ühiselamus. Minu jaoks oli seegi huvitav, sest varem pole ma ühikas elanud. Tingimused olid head – tuba oli suur ja valge, toidukauplus maja lähedal.

Kohe esimesel nädalavahetusel meil vedas, sest Cottbusis oli *Stadtfest* või eesti keeles *linnafestival*. See pidu muutis tervet linna: iga nurga peal olid toidukioskid, igale suuremale platsile olid püstitatud lavad, kus esinesid erinevad kohalikud ja ka maailmakuulsad muusikakollektiivid nagu näiteks Modern Talking. See linnafestivalide korraldamine on väga tore traditsioon.

Ehkki olime välismaal, ei tähendanud see, et oleksime ka omi traditsioone unustanud. Juuni lõpus on ju teatavasti kõigi eestlaste lemmikpidu jaanipäev. Ostsime meiegi grillvorste, õlut ja läksime parki, muidugi sinna, kus oli lubatud grilli teha.

Oli väga huvitav tutvuda saksa ajaloo ja kultuuriga. Käisin nii Cottbusis, kus toimus praktika, aga ka Fryburgis, Dresdenis ja Berliinis. Kõik need linnad, mida ma külastasin, olid väga ilusad ja huvitavad. Cottbus näeb välja nagu Tallinn — seal kesklinnas on sama väiksed tänavad nagu Tallinna vanalinnas, arhitektuur on ka väga sarnane. Berliin on Saksamaa pealinn ja on selge, et see on väga suur linn, kus elab palju rahvast. Kõige suurema elamuse sain Dresdenist. See on väga ilus huvitava ajaloo linn ja muidugi külastasin ka maailmakuulsat Dresdeni galeriid.

Energeetika-eriala õpilasena panin tähele, et Saksamaal on väga palju tuulegeneraatoreid. Seega mängib roheline energia suurt rolli kohalikul energeetikaturul.

Veel oli tore see, et sain oma praktika ajal suhelda mitte ainult sakslastega, vaid ka inimestega teistest riikidest — poolakatega, ukrainlastega, hiinlastega. Kahjuks ei olnud mu saksa keele tase nii hea, et päris vabalt suhelda, aga õnneks paljud noored oskavad inglise keelt ja mõned ka vene keelt.

Muidugi, 13 nädalat on pikk aeg ja koduigatus tuleb peale, eriti esimese paari nädala jooksul. Õnneks olin seal koos oma kursusekaaslasega, kes samuti osales Leonardo praktikaprojektis, kahekesi ei olnud kunagi igav. Lõpus oli küll selline tunne, et ühelt poolt tahaks juba koju minna, aga samas olin juba harjunud eluga Saksamaal. Mul oli tekkinud seal ka sõpru.

“ See stipendium, mille Leonardo praktikaks sain, oli mulle piisav. Olin oma praktikakohaga väga rahul. Sain kõike, mida tahtsin: uusi elamusi, laiendasin oma silmaringi, sain palju töö- ja suhtlemiskogemusi. ”

HISPAANIA

Autor: MAARJA LAOS

Praktikale saatis: Tallinna Tehnikaülikool

Praktikaettevõte: Centro Nacional de Biotecnologia - CSIC

Eriala: geenitehnoloogia

Praktika kestus: 9 kuud

Churrosid ja kuuma šokolaadi söömas (tüüpiline hispaania hommikusöök)

Kõik algas, kui otsustasin Erasmus-programmiga Kreekasse õppima minna ja sealt ma oma välismaapisiku külge saingi. Õppisin ennast tõeliselt tundma alles oma tavalisest keskkonnast välja saades. Mind tõmbas Hispaania, kuid minu erialaga seotud firmasid andmebaasis polnud. Seega pidin hakkama sobivat praktikaettevõtet ise otsima. Kuudepikkune tõsine töö ja õnnelik juhus aitasid mind ühe teadusinstituudi laboriga praktika osas kokkuleppele jõuda. Erasmus oli seljataga, seetõttu arvasin end ette teadvat, mis mind ees ootab. Tegelikuses olid aga asjad teistmoodi. Siiani olin nii Eestis kui Kreekas elanud üliõpilase elu. Leonardo programm aga pakub reaalselt töö- ja praktikakogemust välisriigis.

Minu 9 kuu pikkune praktika toimus riiklikus *Centro de Biotecnologia* taime-biotehnoloogialaboris. Selle aja sees jõudsin selgeks õppida põhilised geneetilised meetodid DNA uurimiseks ja tehtud töö kirjutada kokku bakalaureuse lõputööks. Lisaks õppisin katseid planeerima. Kuna töötasin koos rahvusvaheliselt tunnustatud teadlastega, tundsin ennast esialgu laboris väga algajana. Mõne aja möödudes mõistsin, et stereotüüp endassekapeldunud töönarkomaanidest-teadlastest on täiesti vale. Nad olid väga avatud, lõbusad ja meeldivad inimesed ja võtsid mind nagu võrdset. Nad arvestasid minu arvamusega ja küsimuste tekkides seletasid kõike kannatlikult. Seltskond oli rahvusvaheline – meie laboris oli kõigest kaks hispaanlast, ülejäänud olid Portugalist, Ecuadorist, Itaaliast ja Šotimaalt.

Erialaselt sain väga väärtusliku kogemuse. Mul oli ideaalne võimalus kõrvalt jälgida, kuidas teadusetegemine täpselt käib. Ülikoolist saadud õppimiskogemusest ei olnud mul tekkinud ettekujutust, kas ma üldse tahaksin geenitehnoloogia alal töötada. Praktika käigus mõistsin, et õpin enda jaoks 100% õiget asja. Juhendaja oli minuga väga kannatlik ja kuu möödudes hakkasin iseseisvalt tööle. Mingil hetkel tundsin küll, et mulle usaldatakse liialt olulisi asju, kuid tulin kõigega toime. Minu praktikaga samaaegselt algas üks projekt, mille tulemused õnnestus mu kolleegidel artiklina avaldada teadusajakirjas *Nature*. Minu suureks üllatuseks ja rõõmuks mainiti ka minu nimi tänusõnades ära.

Hispaania keelt olin keskkoolis õppinud, kuid kohale jõudes tundsin, et ei suuda ega oska sõnakestki lausuda. Läksin keelteskooli, et grammatikat meelde tuletada, mõne aja pärast hakkasingi hispaania keelt purssima. Tööl rääkisime inglise-hispaania segakeeles. Hispaania keel muutus soravaks siis, kui kahe hispaania neiuga kokku kolisin. Nemad ei rääkinud praktiliselt sõnagi inglise keelt ja sellega kindlustasid nad mulle igapäevase keelepraktika. Kui hispaania keel juba piisavalt sorav oli, hakkasin hispaanlastele inglise keele

tunde andma. See oli hea võimalus väikese lisaraha teenimiseks ja aitas mul ka hispaania keelt juurde õppida.

Nagu igas riigis, oli ka Hispaanias mitmeid kombeid, mis imelike ja lausa naljakatena tundusid. Näiteks söömine on väga tähtsal kohal. Hispaanias, nagu ka kõigis teistes Vahemere maades on väga rikkalik köök. Igale lai valik eri roogasid. Söömine on seltskondlik üritus ja mitte keegi ei söö kunagi üksi. Mulle tegi väga nalja, kuidas kahe labori töötajad püüdsid iga päev kokku leppida aega, et kõik saaksid koos sööma minna, ning hiljem polnud sööklas piisavalt suurt lauda, et kõiki ära mahutada. Mingil hetkel harjusin koos söömisega nii ära, et kui tuli tõesti ette olukord, et pidin üksi sööma, tundsin ennast väga imelikult. Lõuna jaoks on ka üks ja kindel ajavahemik 13:30–15:30. Näiteks restoranid suletakse *siesta* ajaks pärast poolt nelja.

Oma töökaaslastega käisin mitmel korral restoranis söömas ja mägedes matkamas. Nendega oli väga tore, kuid tahtsin suhelda ka omaealistega, kellega koos Madridi avastada. Keeltekoolis sain tuttavaks ühe eesti tüdrukuga, kes oli Madridis poolteist aastat lapsehoidja olnud. Tema tutvustas mind mitmetele kohalikele eestlastele ja ka oma hispaanlastest sõpradele. Nendega käisin kontsertidel, kunstinäitustel, pidudel ja reisimas. Elu muutus nii huvitavaks ja toredaks, et Eestisse oli isegi kahju tagasi tulla.

Tööl taime ristamas

Lõpetuseks tahaksin öelda, et soovitan kõigil, kel vähegi võimalik, minna välismaale praktikale. See kogemus aitas mul mõista erisuguseid mõtteviise ja muutis mind mõistvamaks teiste suhtes. Vahel oli suur koduigatsus ja lootusetusetunne, aga need möödusid ja siis hakkas kõik jälle ülesmäge minema — pärast oli endal hea meel, et alla ei andnud.

Liitun 100% väitega, et mis ei tapa, see teeb tugevaks, kuigi raskel hetkel tundub, et tapab küll! Julge hundi rind on rasvane!

ŠOTIMAA

Autor: NELE PUUST

Praktikale saatis: Eesti Hotelli- ja Turismimajanduse Erakool

Praktikaettevõtte: restoran „Aspects“

Eriala: toitlustusteenuste korraldus

Praktika kestus: 3 kuud

Juhus korraldab kõik! Kõige kummalisemad olukorrad jõuavad meieni sageli siis, kui oleme lakanud uskumast nende võimalikkusesse. Minu õnneliku juhuse LUGU on kolmest kuust mägisel Šotimaal, mille pühendan mõtteis kahele tüdrukule, sest erinevalt teistest hakkajatest noortest ei saanud ma ise avaldust, et praktikale sõita. See võimalus leidis hoopis mind.

On juunikuu õhkkerge pärestlõuna. Heliseb telefon ja tuttav hääl küsib ärevakstegevalt otse: „Tsau, kuule, meil ütles üks tüdruk ära, kas sa minuga Šotimaale tahad tulla?“ Hetk vaikust, kahtlev „jah“ ning kolm nädalat unetust - tundmatusse lennutav seiklus on algamas.

7. juuli, reede. Meid, õnnelikke praktikalesõitjaid, on neli – üks hotellinduse ja kolm toitlustusteenuste üliõpilast. Ärevus on suur, sest äkitselt on mitmenädalane ootamine läbi ning võimalus saada osa Šotimaa kultuurist ja inimestest on uskumatult lähedal. Reisipalavik on segunenud hirmuga eesootavast tööst, sest tegelikult ei ole meil ju aimugi, mida meid tegema pannakse... Loodame parimat ning peale väsitavat lennu- ja autosõitu leiame end imekaunite mägedega ümbritsetud linnast nimega Aviemore. Üks toidupood, neli pubi, mõned suveniirikauplused, hubased kohvikud, politseijaoskond, kiirabistaap (haiglaks oleks seda palju nimetada), golfiväljak, pilvedeni kõrguvad mäed ja luksuslik hotellikompleks – meie kodu järgmiseks kolmeks kuuks.

Veel samal päeval korraldab energiline Šoti seelikus ehk kildis hotellikompleksi juhataja meile ekskursiooni. Kohtume oma tulevaste töökohtade, ülemuste, söömis- ning elamistingimustega. Esmamulje on sõbralik, kuid pisut hirmutav, sest harjumuspärasest inglise keelest on saanud midagi hoopis muud...

Esimene nädal. Järgmise päeva õhtul kell viis olengi tööl ja õnneks sõbrannaga samas paigas. Tegemist on nelja täрни restoraniga *Aspects*, kus lisaks meile on veel kaheksa teinindajat ja lugematu arv kokkasid. Seltskond on siin kirju: kaks indialast, kolm läti neidu, üks ungarlane ning Poolast ja Taist pärit noormehed. Seega võib aimata, kui palju erinevas keeles parasiitsõnu me oma praktika jooksul kuulda saame... Positiivse üllatusena näeme, et töökorraldus on siin hoopis teine kui Eestis. Tund enne iga vahetuse algust toimub restoranis paarikümne minutiine koosolek ehk брифинг, kus toimub tööjaotus ning räägitakse, kui palju külastajaid või grupe on oodata. Esimesed kaks päeva läheb meil paraku jutust pool kaduma, sest šoti dialekt nõuab harjumist. Saame siiski hakkama ning asume tööülesandeid täitma. Hoolimata erinevast kultuuritaustast ja oskustest on kaaskolleegid abivalmid ja sõbralikud, nii et meie algsed hirmud ja ebakindlus kaovad ruttu. Suurim üllatus tekib seoses

teenindamisega. Eranditult kõik meie restorani külastajad on äärmiselt vahetud ning suhtuvad sinusse kui omasugusesse. Ei möödu ühtki tööpäeva, mil keegi ei küsiks, kust ma pärit olen ja kuidas mulle Šotimaa meeldib. Loomulikult ei puudu ka sõbralik huumor ja vastastikune lugupidamine, kuid nii vaba suhtlemist teenindaja ning kliendi vahel Eestis ei kohta.

Teine nädal. Nüüd oleme harjunud nii keele kui 12-tunniste tööpäevadega ja täidame restoranis lisaks tavateenindajale ka veinikelnere ametit. Kuna baar asub restoranist korrus allpool, on ääreni täis portveini- või õlleklaasidena paras kunst üles-alla joosta. Lisada sinna veel soojad suveõhtud, mil temperatuur püsib nii väljas kui sees üle kahekümne kraadi ning joogitellimused näivad lõppematutena. Võib vaid ette kujutada meie rõõmu lõppeva tööpäeva üle. Siiski me ei kurda ning jätkame naeratades. Töötame nädalas viis päeva. Pika vahetuse puhul alustame kell seitse hommikul ja lõpetame kell üks öösel. Sinna vahele jääb loomulikult viis tundi puhkeaega ning lühemad vahetused ongi viie-kuuetunnised. Hoolimata pikkadest päevadest on tänu toredale kollektiivile ja klientidele saanud tööst omamoodi lõbu. On ka raskemaid olukordi ja hetki, mil tunnend, et enam ei jaksa, kuid tuleb kasvõi hambad ristis endale sisendada, et saad hakkama ja siis saadki. Suureks toeks on muidugi ka need, kellega koos oled praktikale tulnud, sest nemad kogevad sama ja mõistavad. Mõõn vaheldub siiski tõusuga ning nukrutseda ei tasu, sest see aeg, mil saad nii palju kogeda ja avastada, möödub märkamatult kiiresti.

Esimesed kirjad on lähedastele saadetud ning koduigatsus hakkab tasapisi tunda andma, eriti toidukordade ajal, mil praevorsti ja *haggise* asemel ihkaks maitsta vana head ühepajatoitu... Siiski oleme jõudnud tutvuda kohalike pubide ja loomulikult toidupoeaga, kus palaval suvepäeval ühe jäätise asemel oled sunnitud ostma neli, sest siin lihtsalt on kõik suurem. Kohalikud on harjumatult sõbralikud ja tervitavad rõõmsalt - hoolimata sellest, et näed neid esimest ja küllap ka viimast korda. Selline positiivsus ja hingematvalt kaunis loodus ei jäta meidki külmaks ja juba tunnemegi end osakesena Šotimaast.

Järgmised nädalad mööduvad töötades ja uute sõpradega aega veetes. Olen näinud eripalgelist Šotimaa kliimat, mis toob vihma, lõõskavat kuumust ja talviselt jäiseid tuuleile; jalutanud Loch Nessi ja teiste kaunite järvede ääres; hakanud lõpuks rõõmuga sööma kohaliku rahvustoit *haggis*; teinud uskumatult palju 12-tunniseid tööpäevi; serveerinud veini kuuesajale prantslasele; saanud kordumatuid õppetunde; joonud rohkem *guinnessit* ja kohvi kui tunnistadagi julgen ning enese teadmata kasvanud enesekindlamaks, tugevamaks, vabamaks ja vähemalt saja kogemuse võrra rikkamaks.

“ Nüüd, aasta hiljem, ei kahetse ma hetkekski, et julgesin otsustada ja minna. Võõras keskkonnas õpid kiiremini ujuma ja kaugemale hüppama ning näed maailma, teisi ja ennast hoopis uues valguses. Soovitan kindlasti kõigil oma võimalust kasutada ja mitte endas kahelda. See oli minu õnneliku lõpuga LUGU, nüüd on Teie aeg! ”

SOOME

Autor: TÕNIS HÕBEJÕGI

Praktikale saatis: Tallinna Tehnikaülikool

Praktikaettevõte: Empower oy

Eriala: elektrotehnika

Praktika kestus: 3 kuud

Mina käisin Leonardo programmiga praktikal Soomes 2006. aasta suvel.

Elasin umbes 8000 elanikuga Harjavalta linnas, see on Helsingist umbes 200 km kaugusel põhja pool. Lähim „suurlinn“ oli 50 000 elanikuga Pori, nii umbes 30 km kaugusel. Paik oli väga ilus, kuid natuke liiga vaikne. Ilmaga vedas, sel aastal olid erakordselt soe suvi ja vihma sadas ainult paaril päeval. Kohalikud rääkisid, et aastas on Harjavalta tavaliselt kuni 10 päeva, mil õhutemperatuur tõuseb üle 20°C. Usun, et see on väheke liialdatud, kuid mine tea. Olemas oli ka jõgi, kus sai ujuda. Nii-öelda kohalik rand. Kohalikud käisid ujumas juba siis, kui mina veel kättki vette panna ei saanud. Karm elu seal Põhjamaal.

Minek algas kohe suure mürtsuga. Soome poole seilasid hommikul vara ning kavatsesin kohe, kui laev sadamasse jõuab, rahulikult rongijaama jalutada. See oli plaan Tallinnas. Tegelikult sõitis laev plaanitud palju kauem ning sadamast raudteejaama tuli põhimõtteliselt joosta, mis sest, et ma ei teadnud Helsingist mitte kui midagi. Vahemaa sadama ja jaama vahel ei ole suur, kuid mul oli seljas raske seljakott ja käes veelgi raskem spordikott. Pärale jõudes tekkis kohe uus hämming ja segadus. Selgus, et mul olid piletid ostetud 4 tundi hiljem väljuvale rongile. Nii igaks juhuks, et äkki ei jõua õigeaks ajaks rongijaama. Nii ma siis tammusin närvitsedes ja higisena kassa juures. Vaatasin kella - juba viie minuti pärast pidi rong väljuma. Mul oli närv ikka päris pingul. Õnneks sain oma pileti vahetatud. Kassapidaja veel ütles piletit ulatades: „Hurry!“. Sellega aga veel jamad ei piirdunud: pereroonil oli nii 7-8 rongi. Milline see õige veel on??? Jällegi läks hästi, küsisin abi ja hüppasin õigele rongile. Vaevalt sain koti maha visatud ja istunud, kui kuulsin mingit sisinat. Ma ei lasknud end kahtlastel helidel segada ning tõmbasin hetke hinge. Pilk aknast välja - sõit oligi alanud. Sealsed rongid on ikka oluliselt vaiksamad, kui siin Eestis. Koos ümberistumistega kestis sõit vist umbes 4 tundi, täpselt ei mäleta. Mõtlesin siis, et ei tea, kas kõik need 13 nädalat tuleb niimoodi joosta.

Saabusin Harjavalta, kus mulle oli kohalik praktikajuhendaja vastu tulnud. Ta näitas elukohta ning kontorit. Õnneks oli sealne firma mu korteri ise valmis vaadanud. Sellega lõpkeski esimene „tööpäev“.

Esimene nädal kulus kohanemiseks ja oludega tutvumiseks. Esialgusel hirmul, et elu on siin kiire, ei olnud alust. Miks peaks ruttama, kui saab ka rahulikult? Tööd tegin kontorist, kus aitasin teisi alajaamade projekteerijaid. Töö oli nagu praktikandil ikka, ausalt-öeldes kohati isegi igav. Tegelikult, igavaks muutus töö alles peale esimest kuud. Kolm kuud pidin

tegema põhimõtteliselt sama asja ning rutiin tüütas ära. Algul oli päris huvitav, eriti veel esimesed ülesanded. Kuid praegu tagasi mõeldes ei olnudki see nii oluline. See kogemus ja tunne — olla üksi võõras keskkonnas — on väga võimas. Olla täiesti üksi ja ise vastutada oma tegude eest, seda ei saa kirjeldada, seda peab kogema.

Soomlased suutsid ikka üllatada. Sööklas oli aukohal kohvimasin, kust sai kahte sorti kohvi: *lahjaa'*t ja *vahvaä't*. Viimane oli kohalike seas väga populaarne. Tööpäev lõppes kohalikel täpselt punktipealt, nii et olin tavaliselt üks viimastest lahkujatest. Suhtlemine käis ainult inglise keeles. Osad kohalikud olid väga rõõmsad, et said keelt praktiseerida, teised nii rahul ei olnud. Suvega paranes oluliselt minu inglise keele oskus, kuid suure tõenäosusega kannatas väheke grammatika.

Kõige elavamalt on meeles, kui töökaaslastega sai käidud veesuuskadega sõitmas. Lugesin kuulutust ning seal seisis: 10 minutit sõitu. No see ka mõni aeg, suts ja valmis. Reaalsus oli palju karmim. Päästevest selga, suusad jalga ja vette. Jalad kokku ja sõit võis alata. Peale paari sukeldumise ja spagaadi jõudsin tagasi kaldale. Tunne oli võimas. Kogu töde sõidust saabus järgmisel päeval: kõik lihased olid kanged ja valusad. Isegi paar päeva peale sõitu andsid musklid tunda. Ideaalne trenaažöör – 10 minutit sõitu ning paar päeva on lihas häige.

Suvi möödus märkamatu, lõpuks jäi veel kaks nädalat. Siis hakkas juba tekkima koduigatsus ning kohalik rutiin väsitab ära.

“**Koju jõudes olin õnnelik Eestis olemise üle, aga ka uute kogemuste üle. Soovitan seda kogeda kõigil! Kogu see suvi innustas mind nii palju, et otsustasin magistriõpinguid jätkata mõnes välisülikoolis. Hetkel ma vaikselt ajangi vajalikke pabereid, et järgmisest sügisest õpingutega alustada.**”

SAKSAMAA

Autor: HELERI ANNIKO

Praktikale saatis: Rápina Aianduskool

Praktikakoha vahendas: Staatliche
Berufsbildende Schule 5 Erfurt

Eriala: haljastus

Praktika kestus: 4 nädalat

Kõige parem praktika Erfurdis

Minu praktika Erfurdis toimus 15. juulist 11. augustini. Enne praktikaleminekut oli minu suurimaks hirmuks keelega hakkamasaamine, kuid tegelikult läks kõik päris kenasti. Saksamaale jõudes oli meeletult palav ja lämbe, aga see ongi ju tõeline suvi. Esimestel päevadel tutvusime linna ja sealsete inimestega. Mulle hakkas nende juures eriti silma sõbralikkus ja vabameelsus. Vabameelsus selles suhtes, et nad käisid riides nii, nagu neile meeldis ja mugav oli. Erfurdis külastasime sealset koolimaja, mis sarnanes suuresti Eesti kooliga. Kuigi oli suvi, käisid koolimajas tunnid ja meilegi õpetati seal saksa keelt.

Tööpäevad olid kindlast kellast kellani. Hommikul koguneti juba kell 7 ning tööpäev lõppes täpselt kell 16. Minu jaoks oli sakslaste tööstiil Eestist väga erinev. Eriti hämmastas see, et kui eestlane teeb töö ruttu ära eesmärgiga varem koju saada, siis seal lõpetati töö olenemata sellest, kas see sai valmis või mitte. Kuid otsene töökorraldus oli küll sarnane, välja arvatud muruseemne külv. Tehti suhteliselt palju pause, iga 2 või 3 tunni tagant. Saksamaal on väga ranged tööohutuse nõuded, jalga anti spetsiaalsed jalanõud, alati tuli kanda kindaid. Töökaaslased olid väga sõbralikud ja abivalmid. Eriti tore oli juhendaja, kellele hakkas isegi eesti keele õppimine huvi pakkuma ning selle kuu ajaga suutis ta ära õppida nii mõnedki sõnad.

Majutuskohat oli ka asjalik ja korralik. Eriti hea oli see, et saime grupiga kõik koos olla. Korra oli meil hotellis ka veeuputus – öösel avastasime, et toa põrandal on 5 cm vett.

Praktikal olles külastasime Erfurdis asuvat Gartenbau muuseumi. Seal oli põnev jaapani aed, mille peamised komponendid olid vesi, bonsaid ja kivid. Veel olid seal Euroopa suurimad suvelillepeenrad – 800 m pikad. Peenrad tegi huvitavaks see, et nad olid rajatud toon-toonis.

Külastasime ka Gera ja Ronneburgi aiandusmessi, mis on Saksamaal eriti populaarne. Seal olid minu jaoks huvitavad kalmistuhaljastuse näidised. Kuigi arvan, et ega Eestisse see ei jõua, kuna need olid hästi kirjud ja paljude komponentidega.

Praktikaga Erfurdis jäin väga rahule. Üks parimad reise: reisikaaslased olid toredad, elamine oli kodune, töö juures oli tore ja keelepraktika oli hea. Koduigatsust ei olnud, aga vahel oli raske kogu aeg võõras keeles rääkida. Seda reisi on ka tulevikus hea meenutada ja rääkida oma lastele. Julgen soovitada välispraktikat kõigile, see elamus ja kogemus on seda väärt. Julget pealehakkamist ning tugevat tahet ka tulevikus selliseid asju korraldada.

HISPAANIA

Autor: IMRE AULIS

Praktikale saatis: Rakvere Kutsekeskkool

Praktikaettevõte: restoran "Casa Rubio"

Eriala: kokk

Praktika kestus: 6 nädalat

Konkurss

Olen neljanda kursuse koka eriala õpilane ning sooritasin praktika ühes Hispaania ettevõttes.

Kui selline võimalus tekkis, korraldati koolis konkurss, mille eesmärgiks oli välja sõeluda parimad.

Minu suureks imestuseks võttis konkursist osa vaid 6 õpilast. Minna Hispaaniasse, saada päevarahad, sooritada seal praktika ning omandada eluaegne kogemus – ja kõike seda tasuta! Ma ei mõista neid, kes ei kandideerinud. Kui kandideerijate hulgast valimiseks läks, olin päris närvis, ehkki võimalus valituks osutada oli suur: Hispaaniasse sai sõita 4 õpilast! Mäletan, kuidas vastust oodates helistasin oma klassijuhatajale tundide kaupa iga kümne minuti tagant. Kui viimaks head uudist kuulsin, valdas mind imetore tunne.

Eeltöö

Projektijuht korraldas meile hispaania keele kursuse, rääkis pikalt-laialt erinevatest võimalikest situatsioonidest ning nende lahendamisest – ühesõnaga, pabistas nagu ema oma laste pärast. Kuna olime esimesed oma kooli õpilased, kes selle projekti raames Hispaaniasse praktikale sõitma pidid, oli kõigi jaoks kõik uus. Ikka ja jälle istusime pärast tunde pikki õhtuid projektijuhi juures, et kõik saaks üle räägitud ja korratud. Muidugi oli see väga tüütu, silm vajus kinni ja pool jutust jäi kusagile õhku rippuma, sest need jutuajamised toimusid siiski pärast kaheksandat tundi ja siis ei ole enam sugugi kerge midagi meelde jätta. Mitte et ma siinkohal vabandusi otsiksin!

Reisi sihtpunkt asus vägagi kaugel meie kodumaast ning kui mõhkugi vastavast riigist ei tea, siis on ikka jama majas. Meid hoiatati hispaanlaste ülifamiliaarsuse ja kerget rahateenimisvõimalust otsivate mustlasennustajate eest, kellest ma hiljem pisut pikemalt räägin, ning kõneldi kõikvõimalikest situatsioonidest. Eeltöö oli väga tubev!

Minek

Marsruut oli järgmine: Tallinn – Stockholm – Malaga – Cordoba. Laeval tundsin hirmsat väsimust, kuna eelmisel ööl ei olnud lihtsalt ärevuse tõttu magada saanud. Kui pardalt maha astusime, hakkas alles tõeline trall pihta. Et olin meist neljast ainus noormees, pidin tüdrukute võimatult raskeid kohvleid härrasmehelikult edasi-tagasi ja üles-alla lohistama. Lennujaama jõudes tundsin tõelist kergendust. Et lennuni oli veel piisavalt aega, siis võisin

vabalt selili visata ja puhata. Hoolimata sellest, et ma polnud elus varem kordagi lennujaamas viibinud. Väsimus lihtsalt kaalus uudishimu üles.

Lennuk valmistus stardiks. Istusin kohale, tõmbasin rihma korralikult kinni ning ootasin starti. Lennuki startides imestasin, et hirmu kui sellist ei tunne. Võimalik, et hirmu summutas väsimus.

Reis möödus pika istumise tõttu jubeda valuga istmikus. Kui lennukilt maha astusime, tundsin kohe erinevust õhus. See oli soe ning kuidagi omapärane. Olime kohale jõudnud paar tundi enne südaööd ja väljas oli ikka veel väga soe. Meile oli vastu tulnud noor mees, kes meid mikrobussiga Cordoba poole sõidutas. Reisiväsimus oli võimust võtnud, ajasin ilmselt ise segast juttu ega saanud aru, mida teised räägivad. Loodan väga, et see on normaalne ja et seda juhtub kõigiga.

Muide, enne kohalejõudmist juhtus väike intsident: meie autojuht sõitis vastu mingit väiksemat autot oma bussil külje maha, kuid seisma ei jäänud, ei tundnud justkui mingit muret. Hispaanlased!

Kohal

Meid võeti vastu, sõime natuke ning sellega ka esimene päev lõppes. Ühiselamu, kus me elasime, oli suhteliselt sarnane kõigile teistele majadele. Seal oli palju tube, arvutiklass ja muud komponendid. Esimese asjana oli tarvis muidugi puu otsas kasvavaid apelsine proovida, mis maitsesid nagu sidrun. Esimestel päevadel kõndisime pärast tööpäeva lõppu linnas ringi ning uurisime kohalikku elu. Klõpsutasime pilte erinevatest hoonetest ning skulptuuridest.

Praktika

Mind pandi tööle baar/restorani „Casa Rubio”. Tegemist oli üpris viisaka ettevõttega, mida mina baariks ei kutsukski, pigem siiski restoraniks. Köök oli küll väike, aga see oli ka ainus miinus.

Esimesel praktikapäeval jõudsin kohale, meenutasin kursustel õpitud väljendeid ning

poetasin neile hispaaniakeelse tervituse. Natukese aja pärast mõistsin, et ei oleks ikka pidanud nii tegema, sest nemad järeldasid, et oskan hispaania keelt ning tulid kõik jutustades ümber minu. Igaüks ajas oma juttu ja kõik küsisid, pärisid erinevaid asju. Läks raskeks. Midagi ma siiski üritasin neile vastata ja paarikümne minuti pärast sain viimaks tööle asuda.

Koorisin kartuleid, puhastasin erinevaid mereande ja tegin muid lihtsamaid toimetusi. Varsti hakkas kerge väsimus peale tulema. Tuli tunne, nagu oleksin juba päris tükk aega tööl olnud ja järeldasin seega, et päev hakkab läbi saama. Tegelikult olin tööl olnud alles 2 tundi – kõik see jutustamine, laulmine ja lärm, mis seal köögis toimus, väsitas kohutavalt. Kõige hullem oli see, et ma ei saanud praktiliselt mitte millestki aru, mida nad rääkisid.

Aja möödudes muutus kõik muidugi lihtsamaks. Mulle usaldati aina vastutusrohkemaid ülesandeid ning ka keelest hakkasin päris korralikult aru saama. Abikokast olin tõusnud läbi erinevate ülesannete täitmise magustoidukokaks. Minusse suhtuti kui täieõiguslikku kokka.

Kõik oli ilus ning tore.

Ning siis see saabuski. See pagana mustlane, keda ma ennist mainisin ja kelle eest meid korduvalt hoiatatud oli. Igal hommikul tööle minnes möödusin katedraalist, mida külastasid sajad turistid. Seega oli seal ka palju mustlasi. Igal hommikul tüütasid nad mind oma rosmariinioksaga, et tahavad mulle ennustada või muud sellist. Iga jumala hommik tüüdati, kuni ma lõpuks murdusin. Ma teadsin, et nad ajavad mulle häma, ma teadsin, et nad tahavad ainult mu raha, projektijuht oli korduvalt hoiatanud nende vereimejate eest, kuid ma lasin ikka ennustada ning saingi „vastu pükse“. Terve päeva olin selle muti peale tige, kuid ei olnud kedagi teist süüdistada ka kui ainult iseennast.

Äpardusi oli teisigi. Näiteks pidin hispaaniakeelse retsepti järgi süüa tegema. Nagu oodata oligi, lasin kogu tooraine raisku. Ärge saage valesti aru - ma ei ole käpard - kuid eks üritage valmistada toitu retsepti järgi, milles saate aru ainult kogustest. Lõpuks suutsin retseptid eesti keelde ümber tõlkida ning töö oli jälle lõbusam.

Tööd leidus köögis alati, kui vaid teha tahtsin. Kui ei tahtnud, võisin ka lihtsalt istuda ja teiste tegutsemist pealt vaadata, kuid mina otsustasin sellist ainulaadset võimalust siiski täies mahus ära kasutada ning tegutsesin kogu aeg. Huvitavamateks toitudeks osutusid erinevad liharoad, mida mul endal lasti ka valmistada. Näiteks *flamenquin* – veiseliha täidetakse juustuga, keeratakse torusse, paneeritakse ainult jahus ja küpsetatakse hiljem fritüüris. Või siis nende külmsupid *salmorejo* ja *mazzamorra*, mida oli ütlemata tüütu valmistada. Väga huvitav oli toimetada erinevate mereandidega. Sain valmistada kõiki roogasid, mida neil seal üldse pakuti. Alati, kui tekkis küsimus, siis leidus keegi, kes ka aitas. Kuna inglise keeles ei saanud seal õieti kellegagi rääkida, jäi hispaania keel mulle üpris

kiirelt külge. Muidugi kuulusid keeleõppe juurde ka enda arvates naljameestest baarmenid, kes mulle erinevaid roppusi õpetasid, mida mina heausklikult-röömsameelselt järele kordasin ja hiljem vestlustes kasutasin. Kõigil oli nalja kui palju!

Vaba aeg

Mida tüüpiline Eesti mees ikka vöoral maal teeb. Sööb kõhu täis, käib tualetis ning keerab magama. Mina ise eriline šoppaja-tüüp ei ole ning seetötu möödusid esimesed vabad päevad selili lesides. Võimalusi aja veetmiseks oli tegelikult mitmeid: poed, klubid, poed, baarid, restoranid jne.

Meiega koos elasid samas ühikas ka 16 Poolast pärit arvutiteenindajat, kes samuti Leonardo da Vinci projekti raames sinna olid sattunud. Mõni neist oli teist korda Hispaanias, seega nemad näitasid meile paremaid kohti, kus käia ja aega veeta. Omavaheline läbisaamine oli hea. Ka see on väga tähtis, et vabast ajast vaid meeldivad mälestused jääksid. Ning minul, võin öelda, on need väga meeldivad.

Kokkuvõtteks

Vöin julgelt väita, et tänu sellele programmile olen ma endas nii kindel, et suudan ükskõik mis maailmaotsas oma erialal hakkama saada. Kui tulin toime Hispaanias, kus ma keelt ei mõistnud ning kultuuri minu jaoks segane oli, siis ma ei usu, et tuleb probleeme kasvöi Kasahstanis.

See reis näitas, maailm on tunduvalt suurem kui Eestis. Seda öeldes pean silmas, et tulevikuvöimalused ei piirdu ainult ehitajatöoga Soomes, mida paljud noored meil siin arvavad. See reis näitas, et ainult tahtmisest piisab, et teha endast midagi paremat kui nurga peal suitsetavat pätti.

Ma võitsin selle reisiga enesekindlust ja julgust. Olen tunduvalt kindlam endas, kui olin enne.

Soovitan kõigil, kellel võimalik, sellest programmist osa võtta.

NORRA

Autor: STANISLAV HANSMAN

Praktikale saatis: Tallinna Tervishoiu
Kõrgkool (end Kohtla-Järve meditsiinikool)

Praktikaettevõte: Rosendal sykehjem

Eriala: hooldusõendus

Praktika kestus: 3 nädalat

Kolm imelist nädalat Norras!

Kõik algas sellest, et meie Kohtla-Järve meditsiinikooli tuli uus direktor. Sellest ajast peale hakkas koolis toimuma palju uut. Mõne aja pärast anti tudengitele teada eelseisvast projektist, mille eesmärgiks oli tõsta kvalifikatsiooni, saada uusi vilumusi, teadmisi ja oskusi. Pärast läbiviidud ettevalmistustöid, kohtumisi Norra poole esindajatega, projekti kooskõlastamist Leonardo da Vinci programmiga, valiti välja neli inimest sõiduks Norrasse ja neli Soome. Mina olin grupis, mis sõitis Norrasse.

Ja nii me 6. septembril 2005 lendasimegi Norrasse. Järgmisel päeval läksime oma esimesele praktikapäevale *Rosendal sykehjemi*, mis tõlkes tähendab haigete kodu. Meid võeti vastu väga hästi. Kohe saime tuttavaks oma praktikajuhendajatega. Selles hooldushaiglas asuvad patsiendid, kes vajavad ravi ja rehabilitatsiooni. Hoone on jagatud neljaks osakonnaks. Meie grupp oli jagatud kahekaupa pooleks – kaks *Omsorg*'i ja kaks *Emmaus*'i.

Esimese osakond – *Omsorg* – on tasuline osakond. Siin maksvad patsiendid ise hoolduse ja söögi eest. Reeglina kannavad tasulise poole patsiendid omi riideid, kasutavad oma mööblit, olmetehnikat jne. Seal elavad nii päris elatanud kui ka keskealised inimesed. Igal patsiendil on oma tuba. Mina läbisin oma praktika just selles osakonnas. Üks patsient lubas ennast pildistada ja me rõõmuga kasutasime seda võimalust.

Teise osakonna nimi oli *Emmaus* – see on küllalt vaikne osakond, raskeid patsiente satub sinna üpris harva, enamasti on tegemist patsientidega, kes vajavad rehabilitatsiooni või on neid pisut vaja toetada igapäevastes toimetustes.

Ülejäänud kaks osakonda asusid teisel korrusel, kuid neist veidi hiljem.

Esimene praktikanädal möödus meil peaausjalikult vaatlejate rollis. Teisel nädalal võtsime juba osa patsientide eest hoolitsemisest. Põhiliselt seisnes meie töö hooldamises: hooldusplaani väljatöötamises ja selle täitmisel. Vabal ajal korraldatakse näiteks kultuurilis-meelelahutuslikke üritusi, milleks võib olla restoranikülastus, teatriskäik, erinevad etteasted.

Praktika kolmandal nädalal täitsime me tööülesandeid juba peaaegu iseseisvalt ja viimasel päeval saime võimaluse töötada päris üksi. Ma arvan, et saime hakkama hindele *viis pluss!*

Nende kolme nädala jooksul me mitte ainult ei praktiseerinud, vaid veetsime ka väga lõbusalt oma vaba aega. Meie grupil vedas väga, kõik nädalavahetused olid meil hõivatud erinevate üritustega. Vaba aega pärast päevatööd kasutasime linnas jalutamiseks, poodide külastamiseks, käisime mere ääres, tutvusime erinevate vaatamisväärsustega.

Esimesel nädalavahetusel korraldas hooldekodu juhataja meile linnaekskursiooni. Külastasime mitmeid huvitavaid kohti Stavangeris, nägime kuningate residentsi, käisime mõökade mälestusmärgi juures, mis sümboliseerib kolme kuninga rahukokkulepet, katedraalis nägime tõelist orelit.

Teisel nädalavahetusel käisime ringsõidul fjordides. Samuti külastasime nafta-gaasi muuseumi. Aga kõige põnevam üritus oli minu arvates mägimatk. Mõned hooldekodus töötavad inimesed korraldasid retke mägedesse ja võtsid meid endaga kaasa. See oli lihtsalt imeline ja hingemattev rännak, ainuüksi meie peade kohal ripuvad kaljurahnud olid vaatamist väärt. Veel hämmastas see, et neil on mägedesse rajatud isegi väikesed iseteenindusel põhinevad poekesed. Ööbisime mägiõnnes, kus olid olemas nii gaas, küttepuud, toidunõud kui ka voodid.

Kahjuks saab kõik ükskord otsa. Ja 25. septembril saabuski meie äralennupäev. Jätsime hooldekodu töötajatega hüvasti ja lendasime koju muljeid jagama.

Aga see praktika ei jäänud mitte kõigile ainult praktikaks. Pärast meditsiinikooli lõpetamist suundusime mina ja üks tütarlaps Norrasse tööle. Ma töötasin seal veidi üle aasta ja nüüd võiksin jutustada veidi ka neist teise korruse osakondadest, sest ainult minul oli võimalus seal töötada. Ehkki põhimõtteliselt plegi mõtet neid kirjeldada, sest seal oli praktiliselt kõik täpselt sama, mis allkorrusel. Erinev oli ainult patsientide spetsiifika, aga see on juba teine lugu.

“ Praktika ajal nägin ma palju kasulikku ja vajalikku. Minu arvates oli peamiseks hoopis teistsugune lähenemine inimestele, personali suhtumine patsientidesse, oskus töötada meeskonnana, võtta vastu otsuseid ja neid siis ellu viia. ”

SAKSAMAA

Autor: RUTH ILOSTE

Praktikale saatis: Räpina Aianduskool

Praktikakoha vahendas:

Gregor Mendel Berufskolleg

Eriala: maastikuehitus

Praktika kestus: 8 nädalat

Minu praktika Saksamaal

Alustasime väljasõitu Räpinast kell üks öösel. Ees ootas 4 tundi sõitu Riia lennujaama. Meid oli seitse. Oli tunda ärevust, kurbust, kõige enam siiski väsimust. Vähemalt tund aega hiljem magasid juba kõik.

“Võimaluse korral pööra paremale. Pööra paremale!” kostis käskiv naisehää ja segaduses inimesed avasid silmad. Bussijuht oli navigatsioonisüsteemi sisse lülitanud, sest ei tundnud teed. Me olime Riias. Reklaamtuled särasid, naine seletas ikka veel midagi. Ega temast suurt abi ei olnud. Eksisime ikkagi natuke ära. Lennujaama jõudsime siiski õigeks ajaks.

Kõigile oli see esimene kord lennukiga sõita. Mina sain aknaäärse kohta. Lennusõit mulle nii väga ei meeldinudki – kitsas oli, kõrvad löi lukku ja ma olin ikka parasjagu väsinud ka, aga kui ma pilgu aknast välja heitsin, läks kõik halb meelest. Nii ilus oli.

Saksamaale jõudes oli väike segadus rongi peale saamisega, aga see lahenes inimeste abiga ruttu. Pidigi lahenuma, et mitte rongist maha jääda. Paderbornis tuldi meile vastu, viidi koolimajja, pakuti juua-süüa, oldi lihtsalt väga lahked ja muidu toredad. Meile räägiti, mis meid ees ootab ja jagati kätte praktikapäevikud. Ja siis läks igaüks oma teed.

Minu koduks järgmiseks kaheks kuuks sai pisike küla Daseburg Nordrhein-Westfalenis. Eesti mõistes oleks see väikelinn olnud. Elasin koos oma ülemuse ja praktikajuhendaja perega. Perre kuulusid kaks last – Ida, David ja pereema Annette, kes tegi väga hästi süüa. Ida, kes oli kõigest kümneaastane, rääkis üllatavalt hästi inglise keelt. Mulle anti oma korrus, mis koosnes küll vaid vannitoast ja magamistoast, aga oli hästi hubane ja ikkagi oma. Praktikajuhendaja Christof oli ka hästi tore - tutvustas mulle ümbrust, tulevast kogunemiskohta ja oli igati abivalmis.

Järgmine päev oli mu esimene tööpäev. Kogunemiskohta jõudes vaatasid kaheksa meest rohelises mulle otsa. Ehmatas ikka ära küll. Ladusin

siis oma, hiljem juba tavapäraseks saanud *"Hallo! Ich heisse Ruth und Ich komme aus Estland"* ette ja ei olnud enam nii hirmus. Juba esimeste päevade jooksul sai mulle selgeks, kui toredad on mu kolleegid. Kõik olid hästi abivalmid, sõbralikud ja rääkisid suhteliselt hästi inglise keelt.

Tööülesannetest arusaamisega enamasti raskusi ei olnud, kuigi vahetevahel tundsin end ikka päris rumalana. Näiteks kui pidin muru niitma ja tuli välja, et ma teen kõike valesti, aga eks ma õppisin ka oma vigadest ja ei korranud neid enam. Erialastest tööd sain palju erinevaid asju proovida, näiteks õppisin kasutama nivelliiri ja sain sõita miniekskavaatoriga. Mind võeti kaasa tööriistu ja taimi ostma. Plaanide joonistamine meeldis mulle ka. Sain oma fantaasia tööle panna ja unistuste aedu joonistada. Ellu neid küll ei viidud, kuid ülemusele meeldisid paljud mu ideed ja ta kasutas neid oma plaanidel. Päris uhke olin enda üle mõnikord.

Kooli poolt korraldati meile kaks väljasõitu. Esimene oli Kasselse ja teine Detmoldi. Kasselis käisime Wilhelmshöhe Bergi pargis, kus nägime võimsaid losse, Euroopa suurimat kaasaegse kunsti näitust "Dokumenta" ja suurt kangelast Herkulest. No Herkules oli küll üleni kile ja metalli sisse ära pakitud, sest käisid suured taastustööd, aga see meeletu maa treppe, mis me läbi käisime, oli küll märkimisväärne. Teine väljasõit Detmoldi oli sootuks erinev. 100 hektarit maad vabaõhumuuseumi, kus nägime elu Saksamaal, nagu see oli vanasti. Seal oli üle 90 ehitise. Iseenesest huvitav näha. Pärast seda läksime Hermanniku vaatama. See oli sama roheline kui pildi peal.

Vaba aega oli mul suhteliselt palju. Leidsin endale teisel nädalal sõbrad, kohalikud noored, kes mulle Saksamaa lõbusamat külge tutvustasid. Üheskoos käisime pidudel, grillimas, niisama sõitmas või üksteisel külas. Põhiliselt suhtlesin kõigiga inglise keeles, vahepeal üritasin saksa keelt ka purssida, aga ega ma eriti julge ei olnud. Oleksin võinud rohkem üritada. Õnneks oskavad sakslased väga hästi inglise keelt.

Saksamaal veedetud aeg oli mu elu parimaid. Leidsin juurde sõpru ja tean, et olen seal alati oodatud. Oma erialast õppisin juurde palju kasulikku. Võõral maal elamise kogemus tuleb ka tulevikus kasuks. Olen nüüd julgem ja ei pelga teinekordki sellist võimalust vastu võtta.

PORTUGAL

Autor: TOOMAS KOLK

Praktikale saatis: Tallinna Tehnikaülikool

Praktikaettevõte: Duarte & Filhos S.A.

Eriala: ehitus

Praktika kestus: 3 kuud

Minu välispraktika Portugalis toimus 2006. aasta suvel. Kui aus olla, siis ega poleks seda lugu aasta tagasi kirjutada viitsinudki, kuid tänaseks võin öelda, et Leonardo projekt on suutnud anda minu elule uue kursi.

Idee Portugali praktikale minna tekkis tegelikult tänu ühele teisele Euroopa noorteorganisatsioonile, mille nimi BEST suvekursused. Olles veetnud oma elu ühed parimad kaks nädalat päikeselises Portugalis rahvusvahelises seltskonnas ja saanud tuttavaks mitmete portugallastest tudengitega, tundsin, et pean sinna tagasi saama. Oma viimasel päeval tolle suvekursusel sain ma ookeani ääres rannal istudes tuttavaks säravalt ilusa ja temperamentse portugali neiuga. Kumbki ei mõelnud sel hetkel veel midagi tõsist. Pärast minu lahkumist hakkasime suhtlema interneti teel. Öhtutest MSN-is said SMS-id ja lühikesed telefonikõned, millest omakorda ööd Skype-is.

Ühel päeval kuulsin Leonardo projektist ja teadsin hetkega, kuidas edasi peab toimima. Pean siinkohal mainima, et teise kursuse ehitustudengil ei ole mitte just eriti lihtne leida praktikakohta. Otsimine kestis praktiliselt jõuludest maini. Lõpuks õnnestus mul leida töökoht läbi minu sõbranna tädi. Sõbranna pidi küll isa kollektsioonist 1972. aasta portveini välja käima, kuid firma oli igati professionaalne ja nõus mind praktikale võtma. Need teadmatuskuud sõid ära suure osa meie närvirakkudest.

Portugali saabudes olin juba jõudnud ühe semestri portugali keelt õppida, kuid teadmised jäid veel kaugele suhtlemistasandist. Mul õnnestus üürida 3-toaline, kahe rõdu ja kõigi mugavustega korter raha eest, millest Mustamäe paneelmajades talvel küttearvekski ei jätkuks. Ah ja... minu praktika toimus Braga linnas, ca 50 km Portost ja ookeanist. Minu töökohaks oli kohalik eliitehitusfirma. Nende ehitatud korterid olid linna kallimad ning professionaalset töösuhetumist oli näha töömehest juhatajani. Minu ülesandeks sai uue elamurajooni teede ja trasside projekteerimine. Alati saatis mind hea, lahke ja naeratav suhtumine. Pean aga tunnistama, et parim osa tööpäevast oli siiski lõuna. Seda mitte seepärast, et töö igav oleks olnud, vaid seepärast, et Portugali kulinaaria on piisav põhjus emigreerumiseks.

Aja, mis jäi üle päikeselisest hallist argipäevast, veetsin ma enamasti oma portugali sõbranna perekonna seltsis. Olin lausa üllatunud niivõrd soojast vastuvõtust. Pühapäevased lõunasöögid kitsamas perekonnaringis koosnesid kümnest-kaheteistkümnest inimesest ja möödusid võrattu toidu, koduse veini ja õllega. Pärastlõunal istus tihti vanaema minu kõrvale, pani käe põlvele ja rääkis midagi pikalt ja laialt portugali keeles. Pärast paari nädalat

sain aru, et jutt oli iga kord enam-vähem sama ning paari kuu möödudes mõistsin lõpuks ka jutu sisu. Portugali perekond on palju ühtekuuluvam. Inimestevahelised suhted on tihedamad ja soojemad.

Portugalis on väga tavaline, et ettevõtte sulgeb augustis ukseid kahenädalaseks kollektiivpuhkuseks. Nii toimus ka meie firma. See tähendas minule kümmet päeva Lõuna-Portugalis Alentejo maakonnas. Käisime iga päev vähemalt kahes erinevas rannas, ööbisime telkides, korjasime ookeanist kividelt merikarpe ja õhtuti grillisime liha - totaalne puhkus.

Kahjuks oli minu töö iseloom selline, mille käigus oli lihtsam kasutada inglise keelt. Portugali keel õnnestus mul suhtlustasandil ära õppida just nimelt oma tüdrukusõbra perega suheldes. Olles teist nädalat Portugalis, kutsus mind üks mu tüdrukusõbra sugulastest paaripäevasele reisile Hispaaniasse. Reisi eesmärgiks oli viia rekkatäis sokke Baskimaale. Reis oli huvitav eelkõige seetõttu, et mina ei rääkinud eriti portugali keelt ja tema ei rääkinud ühtegi teist keelt peale portugali ja hispaania minu portugali keel sedavõrd edasi, et suutsin juba järgmisel öhtul ühes kahtlaselt Brasiilia stripiklubi moodi baaris seletada, et olen vaene tudeng ja ei soovi massaaži.

keelet. Kolme päevaga arenes minu portugali keel sedavõrd edasi, et suutsin juba järgmisel öhtul ühes kahtlaselt Brasiilia stripiklubi moodi baaris seletada, et olen vaene tudeng ja ei soovi massaaži.

Kui saabus suve lõpp ja aeg lahkuda, muutus aga meel nukraks. Mõistsin, et olles läbinud alles kaks kohustuslikust viiest ülikooliaastast, on võimatu jääda kauemaks. Ainuke loogiline lahendus oli võtta tükike Portugali päikest kaasa Eestisse.

Aasta hiljem, augustis 2007, õnnestus tulla minu portugali neiul Leonardoga aastaks tööle Eestisse. Teatavasti pole meie kliima just hell lõunamaa inimeste vastu ja koduigatsus on vältimatu. Kes teab, äkki saab ring täis ja kirjutan järgmisel aastal juba pikemalt Portugali praktikalt...

SAKSAMAA

Autor: ANDRA KOPLUS

Praktikale saatis: Pärnumaa Kutsehariduskeskus

Praktikakohad vahendas: Arbeit und Leben DGB/VHS Hamburg e.V.

Eriala: ärikorraldus

Praktika kestus: 3 kuud

Enne praktikale asumist Saksamaale.

Kui esimene vaimustus välismaale minekust oli üle läinud, jõudis minuni reaalsus. Polnud ma ju varem Eestist väljas käinud, rääkimata elamisest välismaal. Mida lähemale tuli võõrale maale suundumise kuupäev, seda suuremaks kasvasid hirmud. Võõras maa, võõras keel, võõrad inimesed, koduigatsus ja enese äramajandamine ettenähtud summa eest — need olid mu peamised mured. Hirm oli ka lennusõidu ees. Räägiti, et halva enesetunde ärahoidmiseks tuleks vältida istumist akna alla lennuki tiiva juurde, kuna see pidavat lennukis kõige ebameeldivam istekoht olema. Ärevust tekitasid ka küsimused, kas ja kuidas suudan kohaneda ja sisse sulanduda uude keskkonda.

Reisi algus

Reisi algus oli pingeline! Kas ikka said kõik asjad kaasa? Kus lennukipileteid on? Äkki mul hakkab lennukis paha? Mis siis saab, kui sakslased ei tunnista inglise keelt? Kui suur see Hamburg õigupoolest ongi, äkki eksin juba lennujaamas ära?

Nagu karta oligi, sattusin istuma just sinna, kuhu ma kohe üldse istuda ei tahtnud, akna alla tiiva juurde. Aga reis möödus üle ootuste rahulikult - kui mitte öelda, et isegi hästi. Lend kestis poolteist tundi, kõige hullem oli õhkutõus, kuid kui lennuk juba kõrguse saavutanud oli, kadus ka hirm. Vaade, mis lennuki aknast avanes, oli suurepärane.

Hamburgi jõudes

Lennujaama oli meile vastu tulnud projektijuht Anngret koos oma kolleegiga. Esimene mulje oli väga hea, inglise keele rääkimisega probleeme ei tekkinud, kuigi loomulikult rõhuti selle peale, et oleks vaja omandada vähemalt suhtluse tasemel saksa keel.

Esmalt püüti meile selgitada, kuidas selles suures linnas ühistranspordiga liigelda. Esimesed kolm päeva oli täielik segadus, kohe üldse ei saanud aru, kuidas need rongid liiguvad ja millise peale peaks minema. Juba järgmisel päeval pidin iseseisvalt, kaardi abil suutma leida tee projektijuhhi maja juurde, see reis kujunes parajaks seikluseks. Kui hommikul bussijaama poole minema hakkasin, ei saanud kohe arugi, millisele poole teed peaksin minema. Ja - kus need bussiajad on ja kuidas neist aru saada? Ei teadnud ma ka seda, et bussi peale saamiseks peab ise ühe lihtsa nupuvajutusega ukсед avama ja mahaminekuks peab samuti nuppu vajutama. Ja nii sõitiski esimene buss mul nina alt uksi avamata lihtsalt minema. Saades lõpuks tänu lahkete inimeste kaasabile süsteemile pihta, alustasin oma ekslemist sihtkoha poole. Jõudsin kuhugi rongijaama, mida sakslased nimetavad *S-bahn*iks,

ja jäin rongi ootama. Järsku ütles mehehäääl saksa keeles midagi valjuhääldajasse, millest mina muidugi aru ei saanud. Tuttav tundus vaid üks sõna, mille tähendust arvasin teadvat, see oli „streik“. Selge, ju on streik, aga mis nüüd edasi? Läksin uuesti bussi peale ja sõitsin tagasi kodu poole, kuid selgus, et selle bussiga saan ka teise rongijaama. See asus minu kodust teisel pool ja seda kutsuti *U-bahn*iks. Seal sõitsingi rongiga keskusesse. Uskumatu, et jõudsingi kohale, ilma et oleks kordagi ära eksinud.

Esimesel nädalal tutvustati meile linna, see tundus alguses samuti parasjagu segadusseajav. Ega ikka ei jäänud meelde küll, kus miski asub, kuid kuu aja möödudes oli mul praktiliselt võimatu linnas ära eksida.

Kool

Järgmised kolm nädalat õppisin keeltekoolis saksa keelt. Ausalt öeldes olid need kolm nädalat selle kolme kuu kõige huvitavam ja seiklusrikkam aeg. Meie kursusel olid ainult välismaalased, kes üritasid samuti saksa keelt õppida, nii tulidki esimesed uued tutvused ja sõbrad. Parim selle juures oli, et sain teada palju uut erinevate riikide, kultuuride ja inimeste kohta. Kursusel olid põhiliselt need inimesed, kes olid tulnud pikemaks ajaks Hamburgi puhkama või, samamoodi nagu mina, Saksamaale praktikale.

Kõik oli suurepärane ja aina paremaks läks. Inimesed olid uskumatult sõbralikud ja väga hoolivad. Näiteks võiks tuua ühe koomilise loo sakslaste sõbralikkusest ja abivalmidusest. See võis olla õhtul kella viie paiku. Kõndisin rongijaama, et koju sõitma hakata, kui nägin, et rong oli ees ning hakkas juba uksi sulgema. Mõtlesin siis, et ehk jõuan, hakkasin jooksma ja jõudsingi, kuid rongi sisse astumisel jäi kingakonts kuhugi kinni ja rihmik kukkus jalast ära. Üritasin meeletult ümber pöörata ja oma kinga päästa, ja seda tegid ka need inimesed, kes seisis ukse juures! Aeg oli sealmaal, kus rahvas hakkas töölt koju sõitma, rongid olid puupüsti täis. Seega ei pääsenud keegi uksest välja kummardama, eriti kui nad kõik üritasid seda korraga. Uksed hakkasid sulguma ja esimene mõte oli - ma pean ju nüüd paljajalu koju minema! Siis aga märkas mu kimbatust üks naisterahvas, kes seisis väljas ja ootas teisele poole suunduvat rongi. Ta haaras jooksupealt mu kinga ja viskas selle täpselt enne uste lõplikku sulgumist vagunisse, nii saingi oma rihmiku tagasi. Suurimad tänud talle, kes iganes ta ka oli!

Praktika

Kuna ärikorraldus on küllalt laialdane ja kõikehaarav eriala, oli projektijuhil üpris keeruline mulle praktikakohta leida. Mu saksa keel oli kehvapoolne ja hetkeks olin ma juba lootust kaotamas, kuid siis pakkus abi üks eraisikust ettevõtja, kes tegeles vahendajana Baltikumis. Talle oli see suurepärane võimalus rohkem Eesti inimeste ja elu-olu kohta teada saada ning mulle hea võimalus täiendada end nii vahenduse kui ka kinnisvara poole pealt. Suhtluskeeleks oli olude sunnil siiski inglise keel. Püüdsin suhelda ka saksa keeles nii palju, kui ma just äsja läbitud kursustel õppinud olin.

Järgmisena töötasin kuni praktika lõpuni firmas All Service. Firma pakkus erinevaid teenuseid üle Saksamaa. Ülemus oli mul suurepärane ja kolleegid ka viimase peal. Hamburgis

asuva harukontori põhitegevusalaks on turvateenuse pakkumine erinevatele objektidele, kusjuures turvamehed kasutavad reidideks mootorrattaid.

Mul oli huvitav jälgida, kuidas tegutseb üks edukas firma. Selleks oli piisavalt häid võimalusi. Lisaks oli see aeg väga huvitav ka seepärast, et käisin tihti oma ülemusega kaasas ärilõunatel ja sellega seoses sain võimaluse tutvuda erinevate riikide köökidega. Kuna paljud kohtumised toimusid väljaspool Hamburgi, avanes selletõttu hea võimalus Saksa- ja austria keele tundma õppida. Ühe nõupidamisega seoses käisin ära ka Taanis. Vahel sõitsin mootorrattal kaasa ka turvameestega, kes kontrollisid ettenähtud objekte. Sealgi firmas oli põhiliseks suhtluskeeleks inglise keel, kuid mu ülemus ei unustanud mulle kunagi meelde tuletamast, et ka saksa keeles räägiksin.

Enne kojusõitu

Selle kolme kuuga oli tekkinud palju tuttavaid, nüüd oli aeg kõigiga jälleenägemiseni jätta. Viimasel nädalal valitses kurb meeleolu. Mulle tehti ka lahkumiskingitusi, näiteks foto koos ilusa raamiga, mille kinkisid mu ülemus ja kolleegid viimaselt töökohalt.

Kodus

Kõigele tagasi mõeldes arvan, et igaüks peaks kasutama ära võimaluse minna praktikale välismaale. Minule andis see juurde palju enesekindlust. Olen veendunud, et suudan hakkama saada praktiliselt igas olukorras. Nüüd tean ka, et kui midagi lähebki halvasti, ei tohi kunagi karta uuesti proovida. Need hirmud, mis mul olid enne praktikaleminekut, tunduvad nüüd tühised.

Omast kogemusest võin öelda, et olenemata keeleoskusest ei maksa karta suhelda võõrkeeles. Enne praktikale suundumist tuleks kindlasti endale selgeks teha elementaarsed fraasid selle maa keeles, kuhu suundutakse. Näiteks sakslane on meelsamini valmis abistama, kui teda kõnetatakse esmalt saksa keeles. Väljaspool tööaega ärge jääge koju istuma, vaid minge välja, looge tutvusi, soetage uusi sõpru igal võimalusel. Jällegi oma kogemustele toetudes tean, et koduigatsus võib viia täieliku masenduseni, kui jääda ükski.

Erilised tänud lähevad vastuvõtva maa projekti-juhile Anngret Rüssile, kes aitas mul igati Hamburgi multikultuursesse ühiskonda sisse sulanduda ja muudugi tänud ka Leonardo da Vinci programmile, mis andis mulle võimaluse minna välispraktikale.

NORRA

Autor: KAREN SILTS

Praktikale saatis: Röpina Aianduskool

Praktikakoha vahendas: Gjennestad Horticulture College

Eriala: aiandus

Praktika kestus: 2 kuud

Sõit võis alata...

Tulvil pakatavat elevust ja ärevust võis reis 2. juuli hommikul meie jaoks alata. Kolmekesi lendasime Tallinnast Gardemoni lennujaama, kus meid ootas muheda olekuga pargimäändžer Dag, kes meid Gjennestadi kooli sõidutas. Sõites mikrobussiga kooli poole, saime osa Norra lummavast loodusest, mis viivuks lausa mõtted peast pühkis ja lennujärgse ärevuse peletas. Kohale jõudes kostitati ja tervitati meid külalislahkelt. Pärast tervituse tutvusime kooli ümbrusega ja pakkisime kotid lahti.

Muljed praktikakohast...

Järgmisel päeval kingiti meile Gjennestadi kooli särgid ja tutvustati kooli valdusi. Elamistingimused olid väga head ja kõik vajalik oli olemas. Puudust tundsin ainult ajast, et näha ja teha rohkem. Kogu aeg tunti huvi meie heaolu ja käekäigu vastu. Esimese nädala lõpus kohtusime direktoriga, kellega arutasime tulevase praktika sisu. Direktor lubas meil julgelt oma seisukohti väljendada ja leidis, et kui meil Eestis tehakse mõnda tööd teisiti, siis me võiksime seda öelda, sest kõigil meil on üksteiselt midagi õppida.

Enne, kui kasvuhoones ja pargis tööle hakkasime, tutvustati meid kõigile. Kõik norralased, kellega kokku puutusin, olid väga sõbralikud, lahked ja abivalmid. Nad rääkisid oma kultuurist ja tavadest suure pühendumusega, olles väga uhked selle üle, mis neil on. Lisaks on neil kombeks kõik koos lõunatada, see solvab neid, kui istud eraldi teise laua taha ja sööd seal.

Tööl

Minu praktikajuhendajaks oli Møyfrid Sørøstad, kes koostas meile praktikakava, kus oli kirjas, milliseid töid me tegema hakkame. Praktilistel tööde tegemisel ei olnud aga tema meie juhendaja, sest juhendasid iga valdkonna spetsialistid.

Ühe kuu töötasime kasvuhoones, teise kuu pargis ja haljasaladel. Tööpäev algas 7.20 ja lõppes 15.30. Kasvuhooned olid väga kaasaegsed ja hästi mehhaniseeritud. Praktika ajal paranes mul väga suurel määral igasuguste mehhanismide käsitlemise oskus.

Kasvuhoones tegelesin lehtsalati hooldamise ja pakendamisega, tomatite hooldamise ja korjamisega, maitse- ja toataimede kasvatamisega; õppisin tundma erinevaid paljundamistehnoloogiasid. Teise praktikakuu hooldasime parki ja haljasalaid.

Väga suureks plussiks oli inglise keele praktika, väga toredate kolleegidega koos töötamine ja uue tehnika kasutamine.

Elamusrohke vaba aeg...

Juba esimesel kuul viidi meid ringreisile Oslosse. Oslosse läksime rongiga ja kohapeal sõitsime metrooga. Kõigepealt külastasime kunstimuseumi, kus tutvusime Edvard Munchi meistriteostega, mida võib tõsta samale tasemele Monet' või mõne teise kuulsu kunstnikuga. Edasi jäi meile tee peale kuningaloss, mis on tõesti arhitektuuriliselt pilkupüüdev hoone. Külastasime veel Kon-Tiki muuseumi, fotograaf Sally Manni näitust ja Norra suurimat ja uhkeimat Vigelandi parki, mis on tuntud skulptuuripargina. Park oli meeletult avar ja ümbritsetud paljude sümbolistlike kujudega. Päeva lõpetasime paadisõiduga läbi Oslo fjordide, mis oli omakorda kirjeldamatult maaliline elamus.

Tööl olles olime tutvunud grupi bulgaarlastega, kellega koos sai külastatud Norra vanimat linna Tønsbergi, kus elab kõigest 35 000 inimest.

Alati ei pidanudki kuhugi välja sõitma, ka kohapeal sai ette võetud asjalikke tegevusi. Meile anti kasutada jalgrattad, millega ennast mägistel teedel proovile panime. Tihtipeale sai ka niisama ujumas või jõusaalis käidud ja ka piljardit mängitud.

Sõit koju...

Viimane kuu läks eriti kiiresti, ei märganudki, kuidas aeg lendas. Kool ja uued töökaaslased olid armsaks saanud. Päev enne lahkumist jätsime kõigiga hüvasti ja andsime mälestuseks mõned meened meie koolist. Tegin veel viimase tiiru kooli ümbruses ja pargis. 26. augustil hakkasime tagasi sõitma. Meid viidi rongijaama, seal jätsime hüvasti ja edasi sõitsime lennujaama. Kojulend möödus rahulikult ja ilma viperusteta.

Lõpetuseks...

Kui sulle pakutakse võimalust välispraktikale minna, haara sellest kinni, sest ei ole põhjust karta mitte millegi pärast. Alguses võib tunduda veidi hirmutav, et ees ootavad võõrad inimesed ja on kartus, et kuidas ma keelega toime tulen, aga - inimene saab lõpuks

kõigea hakkama. Teine kultuur ja keel ongi hea vaheldus oma silmaringi laiendamiseks ja arendamiseks.

Kui tulebki koduigatsus peale, ei ole seegi mingi probleem, sest suhtlemiseks kodustega on nii palju erinevaid võimalusi ja kodust eemalolek teeb sind tunduvalt iseseisvamaks ning kohusetundlikumaks.

Minu jaoks olid kohe kindlasti suurimateks plussideks nii praktiliste oskuste paranemine kui töötamine koos väga torede kollektiiviga. Tulevastel praktikantidel soovitan praktikajuhendaja näpunäiteid hoolikalt kuulda võtta, ise ideid välja käia ja esitada rohkesti küsimusi, et olla kursis kõige toimuvaga. Olge iseseisvad, aga kui tekib probleem, ärge peljake juhendajalt või kolleegidelt abi paluda. Leonardo da Vinci programm on väga tänuväärne kutsealaseks enesetäiendamiseks, välispraktika motiveerib ja annab indu juurde edasiseks eneseteostuseks.

Tööpraktika välisriigis — see on kogemus kogu eluks, julge ainult riskida.

SAKSAMAA

Autor: KADRI PIHT

Praktikale saatis: Pärnumaa Kutsehariduskeskus

Praktikakoha vahendas: Nord-Deutsche Ausbildungsagentur GmbH

Eriala: hotellimajandus

Praktika kestus: 3 kuud

Mida külvad, seda lõikad!

26. märtsi varahommik aastal 2007. Kolm eestlast, mina nende hulgas, asusid maailma ja iseennast avastama. Sedakorda ootas avastamist Saksamaal asuv linn Hamburg. Miks ma võrdsustan Hamburgi maailmaga? Sest minu jaoks oli see omaette imeline maailm: koht, kus inimesed naeratavad, koht, kus alati paistab päike (vihm on vedel päikesepaiste), koht, kus võid olla ükskõik kes, kui vaid oma võimalusi kasutada oskad.

Sattusin Hamburgi tänu Pärnumaa Kutsehariduskeskuse noorte töötajate projektile. Praktikale minek oli kaua lahtine ja ebakindel. Kord öeldi, et saan minna, kord jälle, et ei saa. Lõpuks siiski langes otsus minu kasuks ning mul avanes võimalus elada 3 kuud Hamburgis.

Korter ilusas, rahulikus linnaosas, töökoht Hamburgi parimas viie-tärni hotellis – mis võiks veel imelisem olla? Kuigi - alguses võttis keskkonda sisseelamine ikkagi suhteliselt kaua aega. Nimelt ei olnud minu varasem kokkupuude saksa keelega üldse mitte piisav. Enne sõitu sain küll keeletunde, kuid oleks tarvis olnud ikka väga palju rohkem. Siiski ... kõik tuli koha peal ja ajaga.

Kuna olin Eestis juba kaks aastat hotellis töötanud, oskasin hästi märgata erinevusi juhtimissüsteemide ja töökorralduse vahel. Töötasin majapidamisosakonnas, kus enamus kaastöötajaid olid pärit väljastpoolt Saksamaad. Töö oli raske ning päevad pikad, kuid ma ei nurisenud. Olen alati nautinud seda, mida teen, ning sama oli ka seekord. Tuleb näha ilu pisiasjades ja leida edasiviiv jõud, motivatsioon. Mina leidsin selle oma töökaaslastes. Sõbralik suhtumine, igakülgne abi ning mõistmine tekitasid tunde, nagu oleksin aastaid koos nendega töötanud. Mõne aja möödudes ei tekitanud isegi saksa keel enam probleeme, kõik tuli nii loomulikult. Paljusid võõrtöölisi pani imestama, kuidas mul õnnestus saavutada mõne nädalaga see, mis neil juba aastaid seal töötades polnud õnnestunud – usaldus ja ühtekuuluvustunne. Aga mida külvad, eks seda ka lõikad.

Nagu mainitud, oli töö väga raske. Siiski ootasin põnevusega iga uut tööpäeva — kunagi ei võinud teada, kellega elu sedakorda kokku võib viia. Minul näiteks õnnestus kohtuda ühega maailma tennis esireketitest - Roger Federeriga. Samuti oli au kohtuda jalgpalli Saksa rahvuskoondisega, enne Saksa-Slovakkia mängu elasid jalgpallurid meie hotellis. Kui

andunud jalgpallifännina sain teda, et kohtan oma kangelasi, ei suutnud ma oma rõõmu varjata ega õnnepisaraid tagasi hoida!

Kuid ega minu praktikakuud ainult tööd tehes möödunud. Oli aega ka lihtsalt elu nautida ja puhata. Tihe läbikäimine toimus ka meie praktika korraldanud vastuvõtva organisatsiooniga. Erilised mälestused jäid meie ühisest purjeretkest, kuhu mind ja kahte teist Eestist pärit praktikanti kutsuti. Oli väga tormine ilm, vihma valas ja Elbe jõgi lainetas vägevalt. Siiski asusime 100-aastaselt purjelaeval neljatunnisele retkele. See toimus sadama sünnipäeva – *Hafenfesti* – raames. Sõidule olid palutud ka erinevad koostööpartnerid teistest linnadest. Plaanis oli teha kaks neljatunnist reisi, mind paluti jääda ka teisele sõidule, kuna sain kõigiga kohe jutule ja ilmselgelt nautisin kogu üritust.

Hamburgis viibides õppisin tundma ka sakslaste olemust. Läbi kumas selline pidev *keep-smiling*-eluviis. Võis küll aru saada, et tegemist on suhteliselt ebasiira rõõmsameelsusega, kuid samas ei tekitanud see ühtegi halba emotsiooni. Otse loomulikult ei saagi kõik alati õnnelikud olla, isegi sakslased mitte, aga nende püüe selle suunas oli muljetavaldav. Nagu öeldakse: „If you can't make it, you can fake it“. Isegi teeseldud rõõmsameelsus on parem, kui eestlastele nii iseloomulik ebaviisakus ja kinnisus.

“ Nende kolme Saksamaal veedetud kuu jooksul arenesin rohkem, kui seda mitme aasta jooksul teinud olin. Sain teadmisi saksa keelest, kultuurist ja inimestest, kuid ennekõike sõpru ning imelisi mälestusi kogu eluks. ”

ŠOTIMAA

Autor: ETHEL SAULUS

Saatev asutus: Eesti Hotelli- ja Turismimajanduse Erakool

Praktikapartner: Aviemore Highland Resort

Eriala: hotellimajandus

Praktika kestus: 3 kuud

Mina olin tänu Leonardo programmile Põhja-Šotimaal praktilal ajavahemikul 7. juulist kuni 30. septembrini aastal 2006. Pakkumine tehti kooli poolt. Esialgu ei osanud midagi arvata, sest natuke hirmutas lahusolek lähedastest. Mingil hetkel otsustasin, et sellist pakumist ei tule iga päev ja tulevikus oleks sellisest kogemusest kindlasti kasu.

Mida lähemale lahkumispäev jõudis, seda suuremaks kasvas ootusärevus. Eelnevalt sai uuritud erinevaid materjale Šotimaa kohta ja internetist täiendavat infot otsitud. Natuke muutis asja kergemaks teadmine, et ma ei lähe üksi, minuga koos sõitis praktikale veel kolm inimest meie koolist. Siis ei teadnud ma veel, et nemad satuvad hiljem teise osakonda tööle.

Eestist lahkumine oli raske. Lennujaamaski tuli mõte, et kui saaksin, siis jookseksin kohe minema, kuigi teadsin, et oli juba hilja seda teha. Teekond praktikakohta oli pikk. Hommikul kell 11.55 Eesti aja järgi alustasime sõitu lennukiga läbi Londoni Edinburghi ning sealt kolm tundi autoga uude elukohta. Kui kohale jõudsime, oli kell Eesti aja järgi 11 öhtul. Lennukis naersime endamisi (teades Šotimaa kliimat, mis jutu järgi vihmane), et nüüd näeme viimast korda päikest pilvede peal. Ja eks alguses uskusime seda ka, kuna esimene päev oli tõesti vihmane. Tegelikult aga eksisime, sest 2006 aastal oli üks kuumemaid suvesid.

Järgnevad paar päeva tutvusime ümbruskonnaga. Praktika sissejuhataval päeval tutvustati meile kogu puhkekeskust. See koosnes neljast hotellist, 18 kahekorruselist majakesest, konverentsi- ja vabaajakeskusest. Tol hetkel me veel ei teadnud, millisel ametikohal tööle hakkame. Kui teistel oli juba pärast paaripäevast kohalviibimist ametikoht olemas ja nad käisid töö, siis mina pidin ikka veel ootama, sest oli tekkinud väike arusaamatus.

Alustasin vastuvõtuosakonnas, aga kui ikka ei tunne kogu puhkekeskust hästi, siis ei ole hea vastuvõtust alustada. Seepärast suunati mind ümber majapidamisosakonda. Millegipärast arvasin, et satun toateenijaks. Kui oma uue ülemusega kohtusin, sain meeldiva üllatuse osaliseks. Nimelt tänu väga heale inglise keele oskusele taheti mind koolitada välja majapidamisülevaatajaks, kelle ülesandeks on töö kättejagamine toateenijatele, tehtu kontrollimine ja muu selline. See hakkas mulle kohe väga meeldima ja otsustasin kogu praktika olla majapidamises. Ühe hetkega sain endale 44 alluvat.

Ettevõtte nimi oli *Aviemore Highland Resort*. See puhkekeskus kuulub hotelliketti, millel on üle Inglismaa ja Šotimaa natuke alla 50 hotelli. Puhkekeskuse hotellide tasemest rääkides - siin olid kolme- ja nelja-tärni hotellid ning viie-tärni majakesed, üht hotelli tehti

ringi viie-tärniseks. Puhkekeskus ise asus külas nimega Avimore. Pealinnainimesena võttis külas elamisega harjumine päris palju aega, muutus oli ikka kardinaalne. Lähim suurlinn nimega Inverness asus 40 minuti rongisõidu kaugusel.

Kohalikega läbisaamine oli mul väga hea, selgus, et eestlasi ei olnud siin palju nähtud. Hästi palju oli inimesi Poolast. Muidugi oli ka neid, keda oli vaid üks – näiteks Taist ja Indiast. Inglise keelega probleeme mul ei olnud, aga kui šotlased oma šoti murrakus rääkima hakkasid, siis vajus suu lahti ja mitte midagi ei saanud alguses aru. Õnneks on kõik siin elus õpitav.

Eks alguses oli kõik kuidagi masendavalt uus ja ka hirmutav, kuid kui tööle hakkasin, siis aeg lausa lendas. Palju oli selliseid juhuseid, kus sai kümme päeva järjest töötatud. Vabadel päevadel sõitsime linna, käisime väljas söömas ja tegime palju muud.

Kaastöötajad olid väga toredad. Ma olen väga tänulik oma ülemusele Avimore'is Aileen Tuckwood'ile – teist sellist vastutulelikku ja sõbralikku ülemust ei ole vist olemas. Vajadusel oli ta ka väga karm, kuid samas õiglane. Miskipärast pidasid toateenijad ehk mu alluvad mind parimaks ülevaatajaks. Alati ootasid, et mina oleksin tööl teiste ülevaatajate asemel. Kuigi - eks oli ka paar sellist alluvat, kellega lihtsalt ei saanud läbi. Aga üldiselt olid suhted väga-väga head. Siiaamaani olen kirjavahetuses nii oma ülemuse kui ka kaasülevaatajatega ning nii mõnegi toateenijaga.

Mina jäin oma praktikaga väga rahule. Tuleks elus vaid selliseid pakkumisi veel. Ütleme nii, et see muutis mu elu väga põhjalikult. Enne Šotimaale praktikaleminekut ei teadnud ma enam ise ka, miks ma hotellimajanduse eriala õpin ja kes minust saab. Nüüd on aeg nii palju edasi läinud, et olen leidnud õige teeraja ja teeotsa juhatas kätte just Leonardo programm. Tänaheks päevaks olen spetsialiseerunud majapidamisosakonna tööle. Šotimaal sai eelmisel aastal Motherwelli kolledžis tehtud eksam majapidamisosakonna töökorralduse peale ning nüüd on mul olemas ka *Scottish Qualifications Certificate (SVQ)*. Selle aasta aprillis tehti mulle pakkumine minna uuesti tagasi Avimore'i ning mul on seal koht olemas ka järgmiseks aastaks.

Seega kehtib ütlus: „Kes ei riski, see šampanjat ei joo!“. Nii et, noored, mõelge natuke kaugemale! Mina olen rääkinud nii oma tutvusringkonnas kui koolis Leonardo programmist ja soovitanud inimestel osaleda, sest nagu ma oma lugu alustasin – sellist võimalust ei tule mitte iga päev.

INGLISMAA

Autor: KADRI KLAMPE

Praktikale saatis:

Eesti Kunstiakadeemia

Praktikaettevõte: Zinc Ltd.

Eriala: tekstiilidisain

Praktika kestus: 3 kuud

Saabumine

Need lühikesed 3 kuud, mille veetsin disainistuudios Londonis, võib sama hästi kirjutada kaante vahele pealkirjaga "Paadunud positivist Londonis". Et mul puudus igasugune suurlinnas elamise kogemus, ei osanud ma midagi karta. Tagantjärele mõeldes, ehk oligi nii parem, sest kogesin esmakordselt palju uut.

Minu jaoks oli eneseületuseks juba esimene päev - saabumine ja jõudmine elukohta. Olin võtnud endale riski veeta esimene öö hostelis, selle leidmine osutus aga üsna raskeks. Suurlinnas, kus elanike arv ulatub üle 7 miljoni, ei ole see just kõige lihtsam. Õnneks leidsin sobiva koha enne pimedat.

Järgmisel päeval sättisin end sisse oma uues kodus. Lõpuks ometi sain öelda *oma kodu*, see tegi meele eriti rõõmsaks. Alles nüüd sain mõtetes rahu ja võisin keskenduda tööle, mis oli minu jaoks olulisim.

Esimene praktikapäev...

Esimene tööpäev tõi palju üllatusi. Juhataja ei raisanud kallist aega ja usaldas mulle kohe disaineripingi, et saaksin algust teha uue, 2008. kevadsuvisse kollektiooni kujundamisega. Minu ülesandeks oli silmuskudumite väljamõtlemine ja ainueksemplaride valmistamine, keerukus seisnes aga selles, et tuli mõelda ette välja, mis võiks aasta pärast moes olla. Sain värvikaardi ja lõngad, tehnika ja tegumood oli enda teha. Murdsin pead ja üritasin jälgida teiste disainerite tööd, et tabada natukenegi kohalikku stiili.

Eks nad panid mind proovile ja tahtsid näha, mis puust ma olen. Iga neljast-viiest esimest koosneva kollektiooni valmistamiseks läks ligikaudu nädal. Nii et kõik need töönädalad kasutasin tugevasti oma fantaasiat, üritades panna oma nägemuse tänavapildi lähitulevikust rõivaesemetesse.

Tähtsaim, mida õppisin.

Võõras kultuurikeskkonnas, kus pead end pidevalt tõestama, kus lisaks keelebarjäärile on teistsugused töömeetodid, arusaamad ja lähenemised, oligi enesekehtestamine olulisim, mida õppisin. Otsida sisimas üles, kes oled sina ja milles sa tõeliselt hea oled, pühenduda jäägitult sellele heale, harida end selles vallas, olla kõiges, mida teed, lõpuni siiras - ainult siis mõjud veenvalt. Vana tõde, kuid seda omal nahal tunda saades vägagi edasiviiv. Tundsin päev päeva järel, et olen kiindunud sellesse linna, siinsetesse inimestesse ja sellesse rütmi. Tunne oli väga kodune ja selline hea piiramatu iseseisvus andis mulle tugeva

tõuke anda endast kõik, tõestada iseendale, et kõigega saab hakkama, kui teed õiget asja.

Trotsides koduigatsust ja hirme

Et minu praktikaperiood oli päris lühike, üritasin jääda realistiks ja mitte liialt pea pilvedes elada — ma mõtlen Londoni jäägitult ära armuda. Koduigatsusest ei olnud juttugi, mitte seepärast, et tore perekond mind Eestis koju tagasi poleks oodanud, lihtsalt polnudki aega mõelda koduigatsusele. Teadsin, et seda vähest aega tuli targasti ära kasutada, ammutada endasse uut kultuuri, näitusi, kontserte ja muidugi uusi tutvusi.

Kui kohtad kedagi kusagil näitusesaalis ja ta hakkab rääkima sulle oma elulugu, siis sa lihtsalt ei saa tui-ma näoga minema astuda. Sa kuulad ta ära ja näed maailma jälle teisiti. Selliseid hetki juhtus seal pidevalt olema ja just selliste inimeste järele, kellel puuduvad mõttetud kompleksid, tunnen ma tõsiselt puudust. See eestlasele omane tuimus on lihtsalt veider.

Samuti vedas mul kollektiiviga. Nad olid ääretult seltsivad ja abivalmid.

Kuigi töö oli konkureeriv ja kartsin, et tekib pingeid, oli tegelikkus sellest kaugel. Pigem lõppes iga töönädal õhtusöögiga väljas ja tantsides. Töökaaslased näitasid mulle kohti ja vaatamisväärsusi, mida ma üksi kolme kuuga poleks iialgi leidnud.

“ Kui mul tekiks veelkord elus võimalus minna ja kogeda midagi sellist, siis ma ei mõtleks hetkegi. Ja kui üldse on midagi kahetseda, siis seda, miks ma küll läksin vaid kolmeks kuuks. ”

INGLISMAA

Autor: KSENIA JEDOMSKIHH

Praktikale saatis:

Eesti Kunstiakadeemia

Praktikaettevõte: Vivienne Westwood Ltd.

Eriala: moedisain

Praktika kestus: 3 kuud

Vivienne Westwoodiga Pariisi moenädalatel ehk sellest, mis toimus lava taga

2005. aasta juulis läksin Vivienne Westwoodi moemajja praktikale. Oktoobrikuus olin üks nendest praktikantidest, keda saadeti moemaja poolt abistama Vivienne Westwoodi moeshow korraldust Pariisi moenädalate raames.

Pariis võttis mind vastu pika taksojärjekorraga. Pärast seda, kui olin poolteist tundi oodanud, õnnestus mul lõpuks saada vaba takso. Pärast lühikest sõitu peatus auto armsas nurgatärges hoovis.

Vivienne Westwoodil ei ole oma brändipoodi Pariisis, vaid selle asemel on *showroom*, kuhu kliendid saavad tulla ja suhelda personaalselt firma esindajatega ning tellida Westwoodi disaintooteid. Glamuurne *showroom* on moemaailmale vastavalt sisustatud: kõrged laed kuldsete nikerdustega, valgest marmorist põrand, suured lambilühtrid ning valged sambad. Kõrgustesse ulatuvatel riiulitel on välja pandud viimase kollektiooni aksessuaarid ja klaasi taga Swarovski kristallidega kaetud ehted. Kliendi soovil demonstreerivad modellid seal värskelt valminud kollektiooni.

Meie saabumise päeval olid *showroomis* ainult kompanii töötajad, kes tegelesid usinalt Pariisi moenädala ettevalmistustega.

Selle kolme päeva jooksul käis *showroom*'ist seoses karmi *casting*uga läbi lugematu arv modelle, kellest ainult iga seitsmes pääses lavale. Vaatamata sellele, et tüdrukud olid väsinud ja jalad veritsesid villidest, kõndisid nad püüdlilikult oma tiiru ära. Igast tüdrukust tehti hiidsuur polaroidfoto, et hiljem otsustada, kas ta sobib näitama kollektsiooni või mitte.

Moeetendus ise pidi toimuma suurepäraselt Louvre lossis, mis lisas üritusele veelgi glamuursust juurde.

Kui kolm päeva kestnud ettevalmistused enne *show*d olid lõppenud, sain endale lubada paaritunnise puhkuse.

Pärast mõnetunnist ootamist saabusid Pariisi moekoolidest saadetud tudengid meid abistama. Minu ülesanne oli tudengid toimuvaga kurssi viia ning enam-vähem kolme minutiga tutvustada modelle: mis järjekorras lavale minnakse; mis riideese kellelegi selga läheb.

Lava taha tuli kogu aeg rahvast juurde, tekkis ülerahvastatus — fotograafide ja reporterite hulgas segunesid juuksurite ja jumestajate kollektiividega, nende vahel aga kõrgusid modellid. Kusagile nurka oli surutud toitlustajate rühm, kelle laudade ümber oli kogunenud näljaseid. Seal, kus fotograafe oli eriti kontsentreeritult, võis läbi massi näha mõnda kohalikku kuulsust või kollase ajakirjanduse lemmikut.

Kuigi etenduse algusaeg oli juba üle läinud, ei tundunud lavatagune etendus lõppevat. Mõne aja pärast teatas keegi kõvema häälega, et peatselt algab *show* ja palus kõrvalistel isikutel lahkuda.

Poole tunni pärast *show* tõesti algaski. Lava taha kogunesid kõndimise järjekorras modellid, mõned privilegeeritud fotograafid ja töötajad, kelle ülesanne oli kontrollida, et kõik komplektid on korras.

Esimene modell astus lavale, talle järgnes teine. Kõik pidi toimuma väga kiiresti: modellid astusid lavale ja lavalt ära, 16 sekundit riide vahetamisele — nõõbid lahti, lukud kinni, kingad jalga — ja jälle lavale. Ja juba oligi viimase kleidi kord. Pulmakleidi kohendamise ajal ütles üks modell, et keegi tüdrukutest olevat laval kukkunud. Vaatasin Vivienne'i, kes säilitas raudse rahu ja kohendas peegli ees oma kapuutsi. Järgmisel hetkel oli pulmakleit juba *catwalk*'il, järgnesid kõik ülejäänud modellid hanereas ja lõpus jooksis õnnelik Vivienne, lillekimp käes, publiku ette.

Aplausi järelkaja oli veel kuulda, kui lava taga alustasid toitlustajad šampuse valamist. Sama kiiresti, kui täituvad klaasid, valgub ka lavatagune rahvast täis.

Pakkisin parajasti riideid kottidesse, kui märkasin ühte modelli riidepuude taga kükitamas ja nutmas. Nagu selgus, oligi see tüdruk, kes laval *show* ajal kukkus. Püüdsin teda lohutada, soovitasin tal pisarad pühkida ja tugev olla, sest tänasest kukkumisest võis alguse saada tema supermodelli karjäär (minu mäletamise järgi kukkus ka Naomi Cambell kunagi Vivienne Westwoodi *show* ajal).

Töö tehtud, läksin seltskonda ja jõin kolleegidega mõne klaasi šampust, arutasime kollektsiooni ja etendust. Viimaks jätsime hüvasti, et õhtul *afterparty*! uuesti kokku saada.

Mõne tunni pärast oli lavatagune tundmatuseni muutunud. Inimestest peaaegu tühja saali põrand oli prahiga kaetud. Igal pool vedelesid mahapudenenud paberilipikud, kutsed ja lilleõied. Siin ja seal oli näha tunkedes töömehi, kes asusid lava ja vaheseinu demon-
teerima.

Mitu kuud rasket tööd projekti kallal, sadu kaasatud inimesi — ja seda kõike vaid 10-
minutilise hiilguse pärast.

Lasksin viimast korda pilgu üle ruumi ja sõitsin siis hotelli riideid vahetama. Mind ootas
moemaailma öine *afterparty*.

SOOVITUSED TULEVASTELE PRAKTIKANTIDELE

♦ Tulevastele praktikantidele soovin julget pealehakkamist ja eneseusku! Ükski takistus pole siinkohal ületamatu. Elu seisnebki probleemidele lahenduste leidmises.

♦ Tuleks ennast ette valmistada nagu teisele lainele, teine keel, teine aeg ja teised tavad, natuke uurida enne kohalikku elu, siis on palju kergem kohapeal hakkama saada.

♦ Peamiseks soovitusena oleks õppida selle riigi keelt, kuhu plaan minna on. Kui ei ole võimalik seda teha, siis oleks soovitatav vähemalt teada keelt, mida kasutatakse antud riigis võõrkeelena kõige rohkem. Tavaliselt on selleks inglise keel.

♦ Praktikale minnes tuleb olla kannatlik, sest apse võib alati ette tulla, tuleb olla tugev, et vastu pidada rasketes olukordades. Kindlasti peab olema antud erialast huvitatud, koostöövalmis, õpivalmis.

♦ Alati tuleks enne praktikale suundumist võimalikult palju infot hankida nii selle riigi kohta üldiselt kui ka näiteks elamistingimuste ja muude detailide kohta. Samuti tuleks olla aktiivne, et praktikal veedetud aeg oleks võimalikult huvitav.

♦ Enne välisriiki minekut uurida põhjalikult, mis paberid peab kohapeal esmajoones korda ajama ja mida nende täitmiseks vaja on.

♦ Tegutsege, proovige, sõitke ja ärge kartke! Välispraktika annab nii palju võimalusi elus ja töös. See avab uued ukSED sinu ees. Ja kindlasti annab palju sõpru ja loob kontakte, mis võivad pärast ka kasulikuks osutada.

♦ Naeratus on parim suhtlusviis! Olla hästi sõbralik ja liigeldes jälgida jalgrattaid, kuna neid on seal [Saksamaal] väga palju!

♦ Enne minekut palun lugege oma lepingud läbi ja küsige võimalikult palju saatvalt organisatsioonilt enda tööülesannete kohta.

♦ Panga deebetkaarte igal pool ei aktsepteerita, kui võimalik, laske teha krediitkaart.

♦ Käige võimalikult palju ringi, vaadake ilma! Sest seal on kõik käe-jala juures. Hinnad ei ole ka eriti kallid, kui pileteid reisiks ette broneerida.

♦ Tuleb olla julgem endale huvitavamate tööde küsimisel, sest tegemist on ju praktikandi ja firma koostööga. Üks pakub tasuta oma tööjõudu, teine peab siis edasi andma kasulikke teadmisi. Samuti peab tööaja pikkuse ja kõikide tingimuste osas varakult kokku leppima, kuigi tean, et see on veidi ebameeldiv.

♦ Kui teil mingi küsimus tekib, siis alati küsige oma praktikajuhendajalt abi. Inimesed on väga abivalmis ja aitavad alati.

♦ Võtke oma eesti sööke kaasa, sest seda hakkate väga igatsema selle pika aja jooksul.

♦ Elamistingimused kohe algul välja uurida, et ei peaks ebavajalikke asju kaasa võtma, näiteks toidunõusid, voodipesu.

♦ Kena oleks kaasa võtta juhendajatele mingeid meeneid vms, mis just nimelt iseloomustaksid Eestit.

♦ Võtke kaasa rohkem sooje, vett mitteläbilaskvaid riideid.

♦ Valige väga hoolega toanaabreid - niisama sõbrustamine on midagi muud, kui koos elamine.

♦ Võimalikult palju uurida praktikakoha maa kohta infot. Raamatud, ajakirjad, internet - sealt saab päris palju infot ja saab ka esitada küsimusi inimestele, kes on neis kohtades käinud. Korralikud sõnaraamatud kaasa!!!

♦ Mugavad jalatsid, oma raha hoidke mitmes kohas.

♦ Püüdke rohkem selle maa keelt rääkida. Mina seda ei teinud, sest ma natuke kartsin. Nüüd kahetsen, sest mul oli kaks kuud võimalust õppida keelt ja ma ei kasutanud seda.

♦ Kasutage välispraktikal viibides ära kõik võimalused, mida teile pakutakse, küsige kõva häälega, kui neid tundub vähevõitu olevat, tutvuge kõikide inimestega, kes vähegi huvitavad paistavad ja ärge unustage, et eemalviibimise aeg on üürrike.

Head soovitusel pärinevad Leonardo programmiga aastatel 2005-2007 välispraktikal käinud inimeste praktikaaruannetest.